

Politik for adgang til de digitale samlinger

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Indledning

Det Kgl. Biblioteks politik for adgang til de digitale samlinger sætter rammerne og principperne for adgang for bibliotekets brugere til Det Kgl. Biblioteks digitale kulturarvsmaterialer.

Digitale samlinger omfatter både pligtafleverede og ikke-pligtafleverede kulturarvsmaterialer, digitalt fødte kulturarvsmaterialer samt digitaliserede samlinger, dvs. monografier, tidsskrifter, småtryk, computerspil, aviser, radio og tv, håndskrifter, arkivalier, kort, glober, billeder, lyd, video, fotografier og noder, den danske del af internettet og dokumentation dagliglivets immaterielle kultur.

Politik for adgang til de digitale samlinger beskriver det overordnede formål med adgang til de digitale samlinger samt de principper, der arbejdes efter. Principperne er udarbejdet på baggrund af Det Kgl. Biblioteks mission om at være Danmarks nationale bibliotek og Det Kgl. Biblioteks ønske om at sikre nutidige og fremtidige brugere adgang til mere digitalt indhold.

Det Kgl. Biblioteks politik for adgang til de digitale samlinger indgår i et større kompleks af politikker, strategier og retningslinjer, der alle omhandler arbejdet med de digitale samlinger, herunder politikker, strategier og retningslinjer for accession, digitalisering, formidling, metadata, digital bevaring, ophavsret mm.

Politikken udmøntes i en strategi for adgang til de digitale samlinger.

Politikken opdateres efter behov, dog mindst hvert tredje år. Denne udgave af politik for adgang til de digitale samlinger er gældende for perioden 2019-2021.

Formål

Politik for adgang til de digitale samlinger har til formål inden for de nuværende rammer og ressourcer at sikre nutidige og fremtidige brugere den bedst mulige adgang til mest muligt af Det Kgl. Biblioteks digitale kulturarvsmateriale.

Det Kgl. Bibliotek arbejder på at gøre de digitale samlinger tilgængelige for brugere i hele landet samt internationalt, og at adgangen er nem og tidssvarende. Det Kgl. Bibliotek ønsker at bringe den digitale kulturarv i spil som et redskab og en ressource for endnu flere brugere og at sikre tilgængelighed og åbenhed, hvor det er muligt. Det skal være enkelt for

NOTAT

14. maj 2019

J.nr. 19/00614-1

brugerne at finde og benytte Det Kgl. Biblioteks digitale samlinger på flere forskellige måder.

NOTAT

14. maj 2019

Side 2/6

J.nr. 19/00614-1

Baggrund og rammer

Politik for adgang til de digitale samlinger fastlægger Det Kgl. Biblioteks valg af platforme for brugernes adgang til de digitale samlinger. Det er selvfølgelig en forudsætning for den konkrete adgang, at adgangen kan gives inden for lovgivningens rammer.

Det Kgl. Bibliotek definerer digital adgang som tilgængeliggørelse af digitale samlinger. Tilgængeliggørelsen giver brugerne mulighed for at tilgå forskellige typer af digitalt indhold gennem søgning, fremvisning, download, digital kopiering eller udlevering via en brugervenlig grænseflade. I forbindelse med tilgængeliggørelse beskrives indholdet primært ved hjælp af metadata og meget overordnede beskrivelser af samlingens indhold.

Politikken omfatter alle typer af adgange, dvs. slutbrugerapplikationer (fx webløsninger og apps), adgange via et eller flere Application Programming Interfaces (API), adgang til datasæt fri af ophavsret og adgang via individuelle services målrettet forskere og andre brugere.

Adgang til de digitale samlinger kan være fri for alle eller reguleret af aftaler og lovgivning, fx vedrørende ophavsret, persondata, adgang til arkiver m.m.

Adgang til de digitale samlinger kan foregå online eller på bibliotekets lokationer afhængig af de muligheder for at tilgå materialet, som lovgivning og aftaler foreskriver.

Brugerne guides til at benytte det digitale materiale frem for fysiske eksemplarer af materialet, da Det Kgl. Bibliotek ønsker at tage hensyn til det fysiske materiales skrøbelighed og begrænse omkostningstunge arbejdsgange til fysisk ekspedition.

Det Kgl. Biblioteks primære fokus på adgangsområdet er at tilgængeliggøre de digitale samlinger på bibliotekets egne platforme. Afhængig af aktuelle ressourcer og eksterne samarbejder arbejder Det Kgl. Bibliotek også for at eksponere de digitale samlinger på tredjeparts platforme.

Principper for adgang

Politik for adgang til de digitale samlinger omfatter alle typer af adgange til Det Kgl. Biblioteks digitale samlinger. Udviklingen af nyt API og én

samlet indgang til de digitale samlinger prioriteres højest i det fremadrettede arbejde med adgang i de kommende år.

Ud over den samlede indgang til de digitale samlinger sker adgang via nuværende applikationer; via diverse API'er eller som datasæt fri af op-havsret, der stilles til rådighed via Det Kgl. Biblioteks værktøjer til formålet. Det Kgl. Bibliotek kan også tilgængeliggøre data i forbindelse med individuelle services, hvor Det Kgl. Bibliotek kan tilbyde forskerrettede dataudtræk, udtræk af store mængder data eller forskeradgang til materiale, hvor adgang er begrænset af lovgivning eller aftaler.

Brugere af Det Kgl. Biblioteks adgangsløsninger gøres så vidt muligt opmærksom på, at der i Det Kgl. Bibliotek findes mange materialer, der endnu ikke er digital adgang til. Den digitale adgang bør derfor, hvor det er muligt, kobles tæt og gennemskueligt sammen med de systemer, der håndterer de fysiske materialer, fx bibliotekssystemet, og give brugerne lette og intuitive veje til at bevæge sig mellem søgningerne.

Det bør så vidt muligt fremgå, om materialet tilhører en digital samling, der udgør en delmængde af en større samling, hvordan materialet er indsamlet, hvordan materialet er digitaliseret mv.

Adgangsregulering

Det Kgl. Bibliotek ønsker at give så mange som muligt adgang til så meget som muligt af bibliotekets digitale materiale. Det gælder både for adgang til data og metadata. Adgang gives i videst muligt omfang inden for de gældende juridiske rammer, som udgøres af

- lovgivningen
- individuelle aftaler indgået mellem biblioteket og enkelte rettighedshavere
- licensaftaler med kommercielle udbydere
- kollektive aftaler med rettighedsorganisationer (aftaler med licensvirkning).

Adgangsbegrænsning under henvisning til lovgivning og individuelle aftaler forvaltes af Det Kgl. Bibliotek med klare anvisninger til både personale og brugere.

Adgang til materiale kan af forskellige grunde være begrænset med klausuler. Adgang til klausuleret materiale kan forudsætte en konkret vurdering af indhold, ansøger og formål. Der kan være krav om indhentelse af samtykke enten fra Det Kgl. Bibliotek eller tredjepart. Adgang kan i visse tilfælde begrænses under henvisning til etiske overvejelser og hensynet til privatlivets fred, hvis biblioteket har fået en konkret indsigelse mod at give adgang.

NOTAT

14. maj 2019
Side 3/6

J.nr. 19/00614-1

Adgangsreguleringen sker således på flere niveauer og i overensstemmelse med Det Kgl. Biblioteks politikker, aftaler og relevant lovgivning.

NOTAT

14. maj 2019

Side 4/6

J.nr. 19/00614-1

Adgang via slutbrugerapplikationer

En stor del af de digitale samlinger på Det Kgl. Bibliotek kan på nuværende tidspunkt tilgås via en række forskellige applikationer. Det er et mål at udvikle én ny adgang, der samler det digitale materiale fra de nuværende applikationer, og hvor adgang via søgning med hjælp fra facetter m.m. prioriteres for at lette adgangen til de digitale samlinger for flere brugere.

Det er væsentligt for gennemsigtigheden for brugeren, at Det Kgl. Bibliotek fremstår som en tydelig afsender af de digitale samlinger igennem hele brugerens besøg.

For at sikre stabilitet i adgangsløsningen og autenticitet og sikkerhed i forhold til de digitale materialer kræver Det Kgl. Bibliotek, at de digitale samlinger, der gives adgang til via den kommende adgangsplatform, er placeret i Det Kgl. Biblioteks systemer til understøttelse af bevaring, inden der gives adgang for brugerne. For at sikre korrekt adgangsstyring bør rettighedsforhold, hvor det er relevant og muligt, fremgå af objektets metadata eller kunne udledes deraf.

Adgang via API

Det Kgl. Biblioteks digitale samlinger tilgængeliggøres fremadrettet gennem API-baseret adgang. Internt såvel som eksternt udviklede løsninger vil tage udgangspunkt i samme API.

Udviklingen og brugen af API-baseret adgang sikrer en ensartet og robust tilgængeliggørelse af samlingerne. Hermed bliver det enkelt at anvende data på tværs af brugergrænseflader. Det åbner også for nye muligheder, da en API-baseret adgang giver bedre muligheder for at udvikle nye digitale løsninger og services samt kombinere de nuværende samlingsmaterialer på tværs af Det Kgl. Biblioteks systemer. Målet om at sikre nutidige og fremtidige brugere adgang til mere digitalt indhold understøttes dermed.

Yderligere kan den API-baserede adgang anvendes til at stille data til rådighed for tredjepart. Eksterne parter får på den måde mulighed for at benytte data fra Det Kgl. Bibliotek i deres egne løsninger.

Adgang til datasæt fri af ophavsret

Det Kgl. Bibliotek tilstræber at stille datasæt fri af ophavsret til rådighed for forskere, samarbejdspartnere og andre brugere. Dette sker gennem bibliotekets platforme til formålet. Datasæt lægges online ved henvendelse og mod betaling af omkostninger i forbindelse med udvælgelse og tilgængeliggørelse af disse datasæt. Derudover tilføjer Det Kgl. Bibliotek kuraterede datasæt til onlineadgangen i forbindelse med events, fx datasprints eller lignende.

NOTAT

14. maj 2019
Side 5/6

J.nr. 19/00614-1

Digital fillevering

Det Kgl. Bibliotek udleverer digitale kopier bestilt af borgere og private aktører, fx forlag og museer, inden for ophavsrettens rammer og mod rimelig betaling. Så vidt muligt leveres disse filer via et link til Det Kgl. Biblioteks adgangsplatform, så andre også kan få glæde af de digitale filer.

Individuelle services

Det Kgl. Bibliotek ønsker i videst mulig udstrækning at understøtte forskning og anden unik brug baseret på digitale materialer fra bibliotekets samlinger. Ved henvendelse om adgang til datasæt, der er underlagt ophavsret eller anden lovgivning, der forhindrer adgang via Det Kgl. Biblioteks applikationer, API'er eller andre services, indgår Det Kgl. Bibliotek i dialog med brugeren om alternative muligheder for at stille materialet til rådighed. Det Kgl. Bibliotek forbeholder sig ret til at kræve betaling for medgået tid i forbindelse med individuelle services.

Eksternt samarbejde

Det Kgl. Bibliotek understøtter, at de digitale samlinger kan benyttes mest muligt, herunder også på eksterne platforme.

Det Kgl. Bibliotek samarbejder gerne med eksterne parter i indsatsen for at tilgængeliggøre den nationale kulturarv. Det Kgl. Bibliotek medvirker til at etablere adgang til de digitale samlinger via eksterne parters platforme, forudsat at der allerede er etableret, eller at der i samme ombæring kan etableres adgang på Det Kgl. Biblioteks egne platforme. I særlige tilfælde kan Det Kgl. Bibliotek dog indgå i samarbejde om adgang til digitale samlinger uden tilgængeliggørelse via bibliotekets egne platforme. Etablering af nye adgange via eksterne platforme kræver som udgangspunkt ekstern finansiering, med mindre adgangen kan etableres uden udgifter for Det Kgl. Bibliotek.

Det Kgl. Bibliotek deltager også gerne i samarbejde med eksterne parter om at etablere adgang til eksterne parter kulturarvsmateriale via bibliotekets adgangsplattform. Denne type samarbejde har den fordel, at Det Kgl. Bibliotek i samme ombæring kan sikre langtidsbevaring af det digitale kulturarvsmateriale. Publicering for en ekstern part i bibliotekets adgangsplattform kræver hel eller delvis finansiering fra samarbejdspartners side eller anden ekstern finansiering.

NOTAT

14. maj 2019
Side 6/6

J.nr. 19/00614-1

Crowdsourcing

Det Kgl. Bibliotek medvirker gerne til, at der i adgangen til de digitale samlinger etableres mulighed for, at brugerne kan tilføje metadata, når indholdet er egnet til dette. Derved forbedres mulighederne for fx at fremsøge materialer og understøtte oplysning og oplevelse på nye måder. Metoder og værktøjer til crowdsourcing kan spænde fra tilføjelse af simple metadata via adgangsløsningen til metadatering via separate projekter og workflows.

Benyttelse

Det Kgl. Bibliotek udfører systematisk indsamling af statistik over brugerens adgang til og anvendelse af bibliotekets digitale platforme og digitale materialer. Den indsamlede statistik benyttes til afrapportering til rettinghedsinstitutioner og eksterne udgivere, der samarbejder med Det Kgl. Bibliotek. Samtidig sikrer statistikindsamlingen grundlaget for videre udvikling af adgangsområdet. Statistikindsamlingen udføres og udvikles i samarbejde med øvrige områder, hvor Det Kgl. Bibliotek fører statistik. Statistik indsamles i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen.

Det Kgl. Bibliotek anvender brugertest af bibliotekets adgangsløsninger for at understøtte brugernes behov bedst muligt i den fremtidige udvikling af adgangen til de digitale samlinger.

Relaterede dokumenter

Rammeaftale for Det Kgl. Bibliotek 2018-19 http://www.kb.dk/da/kb/opgaver_og_maal/rammeaftale.html

Det Kgl. Biblioteks Politik for digital bevaring http://www.kb.dk/export/sites/kb_dk/da/kb/opgaver_og_maal/DB_Politik_20190109.pdf

Det Kgl. Biblioteks Accessionspolitik http://www.kb.dk/export/sites/kb_dk/da/nb/om_nb/natbib_accpol.pdf